

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0525U000535

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 13-12-2025

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Войтенко Юрій Миколайович

2. Yuri M. Voitenko

Кваліфікація: к.і.н., доц., 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3782-5471

Вид дисертації: доктор наук

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 07.00.01

Назва наукової спеціальності: Історія України

Галузь / галузі знань: Не застосовується

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Не застосовується

Дата захисту: 19-12-2025

Спеціальність за освітою: історія

Місце роботи здобувача: Університет Григорія Сковороди в Переяславі

Код за ЄДРПОУ: 04543387

Місцезнаходження: вул. Сухомлинського, Переяслав, Переяслав-Хмельницький р-н., 08401, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): Д 27. 053. 01

Повне найменування юридичної особи: Університет Григорія Сковороди в Переяславі

Код за ЄДРПОУ: 04543387

Місцезнаходження: вул. Сухомлинського, Переяслав, Переяслав-Хмельницький р-н., 08401, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Університет Григорія Сковороди в Переяславі

Код за ЄДРПОУ: 04543387

Місцезнаходження: вул. Сухомлинського, Переяслав, Переяслав-Хмельницький р-н., 08401, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 03.19

Тема дисертації:

1. Державотворчі процеси в Україні і країнах Балтії в пострадянський період (1991-2004 рр.)
2. State-building processes in Ukraine and the Baltic countries in the post-Soviet period (1991-2004).

Реферат:

1. На основі джерельної та історіографічної бази виявлено особливості передумов напередодні та під час проголошення незалежності Україною та країнами Балтії (Литвою, Латвією та Естонією) в останній радянський період, а також становлення цих республік як суверенних держав протягом першого великого етапу державотворення (1991-2004 рр.). У дослідженні визначено суспільно-політичні фактори, які формували державотворчі прагнення національних еліт наприкінці 1980 – початку 1990-х рр., а також реалізацію цих державницьких устремлінь задля самостійного здійснення своїх національних інтересів. Відображено нормативно-правове забезпечення державотворчих змін протягом 1991-2004 рр., зокрема, конституційні процеси, механізми легітимації влади через референдуми й вибори, особливості громадянства, мовної політики та забезпечення прав національних меншин. У роботі проаналізовано розвиток парламентських систем у кожній з зазначених держав; становлення президентських повноважень за новим законодавством; особливості формування урядів у нових конституційних умовах, а також модернізацію судової гілки влади. Значну увагу приділено особливостям економічних трансформацій,

зокрема, у частині переходу до ринкової економіки; специфіці впровадження різних моделей приватизації; створенню механізмів фінансової та валютної стабілізації, що визначили економічну основу державотворення зазначених країн у новітній період. Висвітлено еволюцію стратегічних пріоритетів чотирьох держав у зовнішньополітичному вимірі державотворення, зокрема, від забезпечення міжнародного визнання та гарантій їх суверенітету – до інтеграції в європейські та євроатлантичні структури. У дослідженні також проаналізовано виклики, що були пов'язані з територіальною цілісністю після проголошення незалежності, складними взаєминами з РФ, а також адаптацією до міжнародних безпекових стандартів. Розкрито специфіку формування національних систем безпеки, таких як збройні сили, спеціальні служби, поліція та правоохоронні органи, що є вагомим фактором зміцнення державності кожної з досліджуваних країн. Ключові слова: держава, державність, державотворення, державотворчий процес, політика, політична еліта, інституція, парламент, президент, уряд, суди, ринкова економіка, національна безпека, суспільно-політичний процес, соціально-економічний процес, збройні сили, незалежність, відновлена незалежність, суверенітет, поступ, громадянство, референдум, національні меншини, трансформація, транзит, фінансова політика, територія, міжнародні відносини, дипломатія, євроінтеграція, правоохоронні органи.

2. Based on source and historiographical materials, the study identifies the characteristics of the preconditions on the eve of and during the declaration of independence by Ukraine and the Baltic countries (Lithuania, Latvia, and Estonia) in the last Soviet period, as well as the formation of these republics as sovereign states during the first major stage of state-building (1991–2004). The research determines the socio-political factors that shaped the state-building aspirations of the national elites in the late 1980s – early 1990s, as well as the implementation of these statehood ambitions to independently pursue their national interests. The study reflects the legal and regulatory support for state-building changes during 1991–2004, in particular the constitutional processes, mechanisms of legitimizing power through referendums and elections, features of citizenship, language policy, and the protection of the rights of national minorities. The work analyzes the development of parliamentary systems in each of the aforementioned states; the establishment of presidential powers under the 45 new legislation; the formation of governments in the new constitutional conditions, as well as the modernization of the judicial branch of power. Significant attention in the study is given to the specifics of economic transformations, in particular regarding the transition to a market economy; the specifics of implementing various privatization models; the creation of financial and currency stabilization mechanisms that defined the economic foundation of state-building in these countries in the modern period. The evolution of strategic priorities of the four states in the foreign policy dimension of state-building is outlined, in particular from ensuring international recognition and guarantees of their sovereignty to integration into European and Euro-Atlantic structures. The work also analyzes the challenges related to territorial integrity following the declaration of independence, the complex relations with the Russian Federation, as well as the adaptation to international security standards. The study reveals the formation and development of national security systems, such as the armed forces, specialized services in this field, the police, and law enforcement agencies, which are a significant factor in strengthening the statehood of each of the countries under study. Keywords: state, statehood, state-building, state-building process, politics, political elite, institution, parliament, president, government, courts, market economy, national security, socio-political process, socio-economic process, armed forces, independence, restored independence, sovereignty, progress, citizenship, referendum, national minorities, transformation, transit, financial policy, territory, international relations, diplomacy, European integration, law enforcement agencies.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

1. Войтенко Ю. М. Трансформація конституційної моделі України у транзитний період: проблеми та виклики. Трансформаційні процеси у пострадянських країнах: 30 років поступу до демократії : монографія. Переяслав (Київ. обл.) : ДВНЗ «ПХДПУ імені Григорія Сковороди ; Домбровська Я. М., 2021. С. 101-121. URL: <https://ehsupir.uhsp.edu.ua/items/86a3c980-f548-4d22-9c6cc927ccb92422>
2. Войтенко Ю. М. Загрози процесам державотворення в Україні: російський фактор (1991 – 2004 рр.). Соціокультурні передумови російсько-української війни: еволюція рашизму: Монографія. Переяслав, 2023. С. 8-52. DOI: <https://doi.org/10.31470/SPRUVER/2023/8-52> URL: <https://ehsupir.uhsp.edu.ua/items/5ce9bf2e-bf64-49ca-aa9a-3c0e5248757b>
3. Войтенко Ю. М. Політика безпеки у країнах Балтії після відновлення ними незалежності: на прикладі Латвії. Development trends in social science in the era of digitalization : Scientific monograph. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2023. («Тенденції розвитку суспільства в умовах цифровізації: Наукова монографія»). Рига, Латвія: «Baltija Publishing» 2023. С. 49-63. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-292-0-3> URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/book/304>
4. Kotsur V., Voitenko Yu. (2023). Preconditions and features of the change of power in Ukraine and the Baltic countries: political and historical aspect (1990-2004). Eastern European historical bulletin / [editor-in-chief V. Ilnytsky]. Drohobych: Helvetica Publishing House, 2023. Issue 28. P. 187-199. DOI: <https://doi.org/10.24919/2519-058X.28.287548> («Web of Science»). Особистий внесок дисертанта у цій статті полягав у систематизації передумов та особливостей змінюваності влади в Україні і Естонії через призму політичного ракурсу у цих країнах протягом 1991-2004 років.
5. Kotsur V., Voitenko Yu. (2024) Privatization in Ukraine in the First Decade of Independence: Features and Results. Eastern European Historical Bulletin / [editor-in-chief V. Ilnytsky]. Drohobych: Helvetica Publishing House. Issue 32. Pp. 100-109. DOI: <https://doi.org/10.24919/2519-058X.32.311500> («Web of Science»). Особистий внесок дисертанта у цій статті полягав у аналізі і синтезі процесу приватизації в Україні протягом «первинного» її етапу (1992-1996 рр.)
6. Войтенко Ю. М. (2025) Особливості політики надання громадянства в Україні та країнах Балтії (1991-2001). Сторінки історії: збірник наукових праць. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського», 2025. Вип. 60. С. 292-306. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5244.60.2025.338329> («Web of Science»)
7. Voitenko Yu. M. (2023). Transformation of the Institute of Parliamentarism in Ukraine and the Baltic States (1991-2004): Comparative Analysis. Baltic Journal of Legal and Social Sciences. Riga. No. 3. P. 183-189. DOI: <https://doi.org/10.30525/2592-8813-2023-3-22>
8. Voitenko Yu. M. (2023). State-forming acts of Ukraine and the Baltic countries: chronological comparison (1990-2004). POMIĘDZY: Polsko-Ukraińskie Studia Interdyscyplinarne. Nr. 1 (8), ss. 35-43. DOI: <https://doi.org/10.15804/PPUSI.2023.01.03>
9. Voitenko Y. M. (2023). Referendums in Ukraine and the Baltic States in the First Decade of Independence: Causes and Results. Krakowskie Studia Małopolskie. 2023, nr 4 (40). P. 64-77. DOI: <https://doi.org/10.15804/ksm20230405>
10. Статті у наукових фахових виданнях України, включених до категорії «Б»: 10. Войтенко Ю. М. Розвиток України та країн Балтії за роки незалежності: макроекономічні показники у динаміці. Актуальні питання гуманітарних наук (історія). Дрогобич, 2022. Вип. 57. Том.1. С. 36-40. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/57-1-4>
11. Войтенко Ю. М. Становлення інституту президента в Україні і країнах Балтії (1991 – 2004 рр.). Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки. Т. 34 (73). Вип. 2. 2023. С. 127-132. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5984/2023/2.19>

- 12. Войтенко Ю. М. Особливості формування урядів в Україні і країнах Балтії (1991–2004 рр.): політико-правовий аспект. Культурологічний альманах. Київ, 2023. Вип. 2. С. 40–50. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2023.2.6>
- 13. Войтенко Ю. М. Особливості становлення судової влади в Україні і країнах Балтії (1991–2004 рр.): порівняльний аналіз. Вчені записки ТНУ ім. В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки. Київ, 2023. Т. 34 (73). Вип. 3. С. 134–139. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5984/2023/3.19>
- 14. Войтенко Ю. М. Порівняння перших президентів України і країн Балтії за відновленої незалежності: просопографічний аналіз. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич, 2023. Вип. 61. Том 1. С. 9–14. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/61-1-2>
- 15. Войтенко Ю. М. «Шокова терапія» у країнах Балтії після відновлення ними незалежності: особливості та результати. Вчені записки ТНУ ім. В. Вернадського. Серія: історичні науки. Т.34 (73). Вип. 1. 2023. С. 179–184. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5984/2023/1.25>
- 16. Войтенко Ю. М. Особливості процесу приватизації у країнах Балтії в умовах транзиту: порівняльний аналіз. Актуальні питання гуманітарних наук (історія). Вип. 59. Т. 2. 2023. С. 4–9. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/59-2-1>
- 17. Войтенко Ю. М. Становлення конституційної моделі в Україні та країнах Балтії у пострадянський період. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 60. Том 1. С. 4–10. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/60-1-1>
- 18. Войтенко Ю. М. Російські війська в Україні та країнах Балтії у перші роки незалежності: особливості їх виведення. Літопис Волині. Всеукраїнський науковий часопис. Чис. 28. Луцьк, 2023 С. 62–67. DOI: <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2023.28.07>
- 19. Войтенко Ю. М. Зміна торговельних напрямків в Україні і країнах Балтії у перше десятиліття незалежності: передумови та особливості. Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія, 14(56), С. 140–145. DOI: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.14/56.15>
- 20. Войтенко Ю.М. «Економічна свобода» України і країн Балтії у динаміці (1995–2004): порівняльний аналіз. Літопис Волині. Всеукраїнський науковий часопис. Чис. 29. 2023. С. 110–116. DOI: <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2023.29.18>
- 21. Войтенко Ю. М. Становище росіян у країнах Балтії протягом першого десятиліття відновленої незалежності. Південний архів (історичні науки). ІваноФранківськ, 2023. Вип. XLIV. С. 5–10. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2786-5118/2023-44-1>
- 22. Войтенко Ю. М. Становлення збройних сил в Україні і країнах Балтії у перше десятиліття відновленої незалежності. Південний архів (історичні науки). 42 Івано-Франківськ, 2023. Вип. XLI. С. 5–12 DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2786-5118/2023-41-1>
- 23. Войтенко Ю. М. «Новий союзний договір» як ідея збереження СРСР та місце України і країн Балтії у цьому процесі. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редакториупорядники М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 63. Том 1. С. 12–18 DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/63-1-2>
- 24. Войтенко Ю. М. Підтримка з боку Заходу країн Балтії у перше десятиліття відновленої незалежності. Південний архів (історичні науки). ІваноФранківськ, 2023. Вип. XLIII. С. 15–20 DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2786-5118/2023-43-2>
- 25. Войтенко Ю. М. Політичне лідерство перших президентів в умовах демократичного транзиту: на прикладі країн Балтії. Літопис Волині. Всеукраїнський науковий часопис. Чис. 32. 2025. С. 185–189 DOI: <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2025.32.31>

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0124U003233

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Коцур Віктор Петрович

2. Viktor P. Kotsur

Кваліфікація: д.і.н., професор, 07.00.06

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-4968-4813

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Університет Григорія Сковороди в Переяславі

Код за ЄДРПОУ: 04543387

Місцезнаходження: вул. Сухомлинського, Переяслав, Переяслав-Хмельницький р-н., 08401, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Мищак Іван Миколайович

2. Ivan M. Myshchak

Кваліфікація: д. і. н., професор, 07.00.06

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4466-9836

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Дослідницька служба Верховної Ради України

Код за ЄДРПОУ: 22907278

Місцезнаходження: пров. Несторівський, Київ, 04053, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Верховна Рада України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Карпов Віктор Васильович
2. Viktor V. Karpov

Кваліфікація: д.і.н., доц., 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3446-9187

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Код за ЄДРПОУ: 02136554

Місцезнаходження: вул. Бульварно-Кудрявська, Київ, 04053, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Департамент освіти і науки, молоді та спорту виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бевз Тетяна Анатоліївна
2. Tatyana A. Bevs

Кваліфікація: д. і. н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-0129-1925

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України

Код за ЄДРПОУ: 16394076

Місцезнаходження: вул. Генерала Алмазова, Київ, 01011, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради

Гончаренко Олексій Миколайович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Гончаренко Олексій Миколайович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Левченко Інна Миколаївна

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна